

14.09.2022

Група № 12

Урок № 3

Тема уроку: «Кайдашева сім'я» – соціально-побутова повість-хроніка.

Реалізм твору, сучасна (вічна) актуальність проблеми батьків і дітей»

Мета уроку: ознайомити здобувачів освіти із жанром соціально-побутової повісті і твором І. Нечуя-Левицького "Кайдашева сім'я" як зразком жанру, розкрити письменницьке бачення України, українців, їх проблем та шляхів вирішення.; сприяти виробленню навичок визначати жанр, композиційні складові твору; розвивати вміння аналізувати, коментувати, висловлювати власні враження від прочитаного; виховувати любов до художнього слова, патріотичні почуття та високі морально-етичні риси простої людини.

Матеріали до уроку:

1. Опрацюйте ст.14-15 у базовому підручнику: *Українська література (рівень стандарту): підручник для 10 кл. закл. загальн. середн. освіти/ Олександр Авраменко. – К.: Грамота, 2019. – 256 с.*
2. **Перегляньте відео до уроку на YouTube:**

Аналіз твору

https://www.youtube.com/watch?v=VdXdqMPSSw4&ab_channel

3. Виконайте літературний тест «Невідомий Іван Нечуй-Левицький», щоб перевірити набуті знання на минулому уроці:

1. **Вкажіть справжнє прізвище Івана Нечуя-Левицького:**
А) Нечуй; Б) Левицький; В) Рудченко; Г) Панасенко; Д) Фітільов.
2. **Нечуй-Левицький походить із родини:**
А) священика; Б) міщанина; В) кріпака; Г) лікаря; Д) вчителя.
3. **Чому Іван Нечуй-Левицький відмовився від духовної кар'єри і вибрав шлях викладача та українського письменника?**
А) бо пішов за порадою батька; Б) бо випадково обрав цей шлях;
В) бо вважав, що таким чином принесе більше користі своєму народові;
Г) бо послухав маму;
Д) бо змушений був так вчинити, адже не було вільної парафії, де він міг би служити.

4. Де навчався Нечуй-Левицький з 1853 по 1859 рік?

- A) у Військовому училищі;
- Б) у Вишгородській початковій школі;
- В) у Київській духовній семінарії;

5. Як називається перша повість Івана Семеновича?

- A) «Причепа»;
- Б) «Дві московки»;
- В) «Над Чорним морем».

6. «Всеохоплюючим оком України» назвав Нечуя-Левицького:

- A) Іван Франко;
- Б) Леся Українка;
- В) Павло Грабовський;
- Г) Панас Мирний.

3. Законспектуйте матеріал до уроку в робочому зошиті (ОСНОВНЕ):

I. С. Нечуй-Левицький глибоко й досконало знатав життя, побут українського селянства. У пореформеній дійсності він знаходив нову панщину, бо кріпаччина в спадщину народним масам полишила бідність та розгубленість. Це породжувало повсякчасні дрібні чвари між родинами та сусідами, отруювала будні й без того тяжкого селянського життя.

Кращі риси простих людей не закривали від спостережливого ока письменника й того огидного, що було породжене соціальною дійсністю пореформеної доби.

У **1879 році** вийшла з друку повість I. Нечуя-Левицького «Кайдашева сім'я». Її можна назвати цілою епопеєю життя українського села в перші десятиріччя після реформи 1861 року. У творі змальовувався побут селянської сім'ї після скасування кріпацтва. З комічних сцен життя сім'ї Кайдашів виростає реалістична і трагічна за своєю суттю картина життя селянства, темного, забитого віками панщини, роз'єднаного новими капіталістичними порядками.

За жанром «Кайдашева сім'я» — це **соціально-побутова сатирично-гумористична повість - хроніка**. Побутовим і соціальним є конфлікт, навколо якого вибудовується сюжетна інтрига.

Соціально-побутова повість — це такий художній твір, в якому картини родинного життя й побуту героїв зображені на фоні якихось соціальних подій чи зв'язані з певними суспільними обставинами й пояснюються ними.

«Кайдашева сім'я» замикає у своїх межах картини життя однієї селянської родини, зображені в хронологічній послідовності подій, що відбуваються в ній. Тому її визначають ще як повість-хроніку.

I. Франко писав, що «Кайдашева сім'я» з погляду «на високоартистичне змалювання селянського життя і добру композицію належить до найкращих оздоб українського письменства».

Повість «Кайдашева сім'я» — яскравий зразок **реалістичного** твору, адже автор досліджує в ній **родинні стосунки, зосереджуючись на морально-етичній проблематиці**. Однією з найпомітніших ознак реалістичної манери письма є докладне змалювання національного колориту українців — **побуту, звичаїв, обрядів, вірувань**.

Стислий аналіз повісті «Кайдашева сім'я»

Рід: епос.

Жанр: соціально-побутова повість.

Місце дії: село Семигори, річка Рось; Біївці, Западинці.

Композиція: 9 частин.

Специфіка гумору: «сміх крізь слези».

Сюжет розгортається за принципом нагнітання епізодів і сцен. Діалоги «рухають» сюжет, у них розкриваються характери персонажів.

Експозиція — розмова Карпа й Лавріна про майбутнє одруження.

Зав'язка — сватання й одруження Карпа.

Розвиток дії — поступове назрівання конфлікту між свекрухою та невісткою; сварки між членами родини; одруження Лавріна; наростання сімейних конфліктів; Мелашка на прощі в Києві; повернення Мелашки в Семигори; смерть Кайдаша.

Кульмінаційні моменти — сварки через мотовило, яйця, курку, кухоль, півня, кабана, грушу.

Розв'язка — 1) діло з грушою не закінчилося: вона розросталася вшир і вгору, родила дуже рясно, дратуючи і дорослих, і малих Кайдашів. 2) «Діло з грушою скінчилося несподівано. Груша всохла, і дві сім'ї помирились. В обох садибах настала мирнота».

Тема: змалювання побуту й психології українського селянства в пореформену добу (1861 р. – скасування кріпацтва).

Ідея: засудження індивідуалізму егоїстичних натур і духовної роз'єднаності в родині.

Образи: Омелько Кайдаш, Маруся Кайдашиха, Карпо, Мотря Довбиш, Лаврін, Мелашка Балаш, Баба Палажка.

4. Виконайте завдання до літературного диктанту:

- 1 Сім'я Кайдашів жила в селі...
- 2 Події, описані в “Кайдашевій сім’ї”, розвиваються на березі річки...
- 3 Тема першої розмови Карпа і Лавріна...
- 4 Старий Кайдаш мав професію...
- 5 Слова Лавріна про дівчат на початку твору є зразком...
- 6 Під час діалогу під повіткою Карпо та Лаврін найчастіше вдаються до...
- 7 Вередував дівчатами, даючи їм влучні характеристики...
- 8 “...і гарна, , і трохи бриклива, і в неї серце з перцем...
- 9 Лаврін зустрівся з Мелашкою перед тим, як їхав до...
- 10 Посту в “святу п’ятницю” завжди дотримувався...
- 11 Омелько, щоб не вмерти наглою смертю та в воді не потопати постив... п’ятниць
- 12 “...довго терлась коло панів і набралась од їх трохи панства”...
- 13 Кайдашиху “лютою змією” назвала...
- 14 Прізвище Мелашки до шлюбу...
- 15 Село, в якому жила Мелашка...

Фото виконаних завдань надсилати мені на електронну пошту

ledishade@ukr.net .

У темі листа вкажіть ваше прізвище, номер групи та № уроку.

14.09.2022

Група № 12

Урок № 4

Тема уроку: «Колоритні людські характери в повісті. Українська ментальність, гуманістичні традиції народного побуту й моралі в повісті «Кайдашева сім'я»»

Мета уроку: розкрити ідейно-художнє значення твору, його естетичну цінність, розвивати літературознавчу компетентність, уміння характеризувати персонажі, порівнювати їх, з'ясовувати авторську позицію; поглибити знання з теорії літератури; виховувати інтерес до народного побуту і моралі, прагнення до самовдосконалення.

Матеріали до уроку:

1. Опрацьуйте ст.15-17 у базовому підручнику: *Українська література (рівень стандарту): підручник для 10 кл. закл. загальн. середн. освіти/ Олександр Авраменко. – К.: Грамота, 2019. – 256 с.*
2. **Перегляньте відео до уроку на YouTube:**
https://www.youtube.com/watch?v=MN7b44TTVsw&ab_channel
5. **Законспектуйте матеріал до уроку в робочому зошиті (ОСНОВНЕ):**

Відомо, що українську селянську родину завжди характеризував високий духовний потенціал. Про справедливість, чесність, порядність людей праці йдеться у численних фольклорних творах. «Згода в сімействі» як морально-етичний ідеал підноситься у драмі І. Котляревського «Наталка Полтавка». Не ставив під сумнів цієї етичної аксіоми й Нечуй-Левицький. Проте в повісті «Кайдашева сім'я» він викриває споторнений соціальною справедливістю ідеал, підкреслюючи, що без морального стрижня, без духовного, людське життя втрачає сенс й перетворюється на суцільну смугу змагань то за одне, то за інше.

Колоритні людські характери в повісті.

(читати характеристику головних геройів записати у робочий зошит)

Омелько Кайдаш

- стельмах,
- небагатослівний,
- забобонний,
- віруючий,
- «зазнав панщане горе»,
- полюбляє перехилити чарку.

«Широкі рукава закачались до ліктів; з-під рукавів було видно здорові загорілі жилаві руки. Широке лице було сухорляве й бліде, наче лице в ченця. На сухому високому лобі набігали густі дрібні зморшки. Кучеряве посічене волосся стирчало на голові, як пух, і блищає сивиною».

Маруся Кайдашиха

- «економша»,
- «терлась коло панів і набралась від них трохи панства»,
- «від її погляду молоко кисне»,
- «на словах, як на цимбалах грає»,
- сварлива, улеслива,
- любляча бабуся.

«Вже не молода, але й не стара, висока, рівна, з довгастим лицем, з сірими очима, з тонкими губами та блідим лицем».

Карпо

- мовчазний,
- жорстокий, громада обирає десяцьким – «добрий сіпака»
- працьовитий.

«Широкий в плечах, з батьківськими карими гострими очима, з блідуватим лицем. Тонкі пружки його блідого лица з тонкими губами мали в собі щось неласкове. Гострі темні очі були ніби сердиті».

Мотря Довбиш

- «має серце з перцем»,
- «робоча та проворна»,
- «куслива, як муха в Спасівку».

«Висока на зріст, рівна станом, але не дуже тонка, з кремезними ногами, з рукавами, позакачуваними по лікті, з чорними косами, вона була

ніби намальована на білій стіні. Загоріле рум'яне лице ще виразніше малювалось з чорними тонкими бровами, з темними блискучими, як терен, облитий дощем, очима. В лиці, в очах було розлите . щось гостре, палке, гаряче, було видно розум з завзяттям і трохи з злістю».

Лаврін

- лагідний, жартіливий, протилежний за характером і зовнішністю своєму брату, неконфліктний, романтичний.

«Молоде довгасте лице було рум'яне. Веселі сині, як небо, очі світились привітно й ласково. Тонкі брови, русяви дрібні кучері на голові, тонкий ніс, рум'яні губи – все подихало молодою парубочкою красою. Він був схожий з виду на матір».

Мелашка Балаш

- вродлива, добра, лагідна, з бідної сім'ї, тиха.

«Була невелика на зріст, але рівна, як струна, гнучка, як тополя, гарна, як червона калина, довгообраза, повновида, з тонким носиком. Щоки, червоніли, як червонобокі яблучка, губи були повні та червоні, як калина. На чистому лобі були ніби намальовані веселі тонкі чорні брови, густі-прегусті, як шовк».

Баба Палажка

- «народне радіо»,
- щороку збирає по селу мирян і водить їх до Києва на прощу,
- «народна цілителька», лікує від пиятики Омелька Кайдаша: радить Кайдашисі втопити в горілці цуценя, три дні кvasити в тому зіллі оселедця, а потім напоїти ним... хворого. «Чорна, як сам чорт».

4. Виконайте наступні завдання літературної вікторини:

1. Назвіть персонажів повісті «Кайдашева сім'я».

«Хто з героїв? »

1. ...був дуже богомольний, ходив до церкви щонеділі не тільки на службу, а навіть на вечірню, говів два рази на рік, горнувся до духовенства, любив молитись і постити?

2. ...вважав, що вісь біля воза зламалась тільки тому, що він поїхав по спони в неділю?

3. ...наглядала за працею невістки, «наче осавула на панщині, а сама не бралась і за холодну воду»?

4. ...всі гроші, що заробляв у пана та людей на возах, на плугах, на боронах, пропивав у шинку, заливаючи горілкою «давнє панщинне горе»? 5. «...був чоловік гордий, упертий, не любив нікому кланятись, навіть рідному батькові»?

6. ...був дотепним, життєрадісним парубком, а ставши хазяїном, сварився з братом за кожну дрібницю?

7. «...була з поетичною душою, з ласкавим серцем»?

«Чий це портрет?»

1. «Широкі рукава закачались до ліктів; з-під рукавів було видно здорові загорілі жилаві руки. Широке лице було сухорляве й бліде, наче лице в ченця. На сухому високому лобі набігали густі дрібні зморшки. Кучеряве посічене волосся стирчало на голові, як пух, і блищаючи сивиною».

2. «Вона була вже немолода, але й не стара, висока, рівна, з довгастим лицем, з сірими очима, з тонкими губами та блідим лицем».

3. «...молоде довгасте обличчя було рум'яне. Веселі сині, як небо, очі світились привітно і ласково. Тонкі брови, русяви дрібні кучері на голові, тонкий ніс, рум'яні губи — все подихало молодою парубочою красою».

4. «...був широкий у плечах, з батьківськими карими гострими очима, з блідуватим лицем. Тонкі пружки його блідого лица з тонкими губами мали в собі щось неласкаве. Гострі темні очі були ніби сердиті». «Він ніколи не сміявся гаразд, як сміються люди. Його насуплене, жовтувате лице не розвиднювалось навіть тоді, як губи осміхались».

5. «Висока на зріст, рівна станом, але не дуже тонка, з кремезними ногами, з рукавами, позакочуваними по лікоть, з чорними косами, вона була ніби намальована на білій стіні. Загоріле рум'яне лице ще виразніше малювалося з чорними тонкими бровами, з темними близкучими, як терен, обмитий дощем, очима. В лиці, в очах було розлите щось гостре, гаряче, було видно розум із завзяттям і трохи з злістю».

6. «Дівчина була невеличка на зріст, але рівна, як струна, гнучка, як тополя, гарна, як червона калина, довгообраза, повновида, з тонким носиком. Щоки червоніли, як червонообокі яблучка, губи були повні та червоні, як калина. На чистому лобі були ніби намальовані веселі тонкі чорні брови, густі-прегусті, як шовк».

Фото виконаних завдань надсилати мені на електронну пошту

ledishade@ukr.net .

У темі листа вкажіть ваше прізвище, номер групи та № уроку.